

Ordenstjenestens kriminalitetsforebyggende arbeid:

- På hvilken måte kan jeg, ved utførelse av ordenstjeneste, bidra til å forebygge narkotikamisbruk blant ungdom?

en teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2013

Kand.nr: 585

Antall ord: 5757

Innhold:

1. Innledning

1.1 Problemstilling

1.2 Avgrensning og presisering av problemstillingen

1.3 Definisjon av sentrale begreper i problemstillingen

2. Metode

3. Foreldre som samarbeidspartnere

3.1 Eksempel fra praksisåret

3.2 Primærforebyggere

4. Avslutning

5. Referanseliste

1 Innledning

Som praksisstudent ved en ordensseksjon på en middels stor politistasjon, i en middels stor by, i et geografisk lite, men tett befolket politidistrikt, sentralt på Østlandet, fikk jeg i løpet av tilsammen ca. 7 måneder et godt innblikk i ordenstjenestens hverdag. Tjenesten var preget av stor variasjon både i type oppdrag og oppdragsmengde. Altså var enkelte dager svært hektiske, hvor vi i løpet av tjenestesettet kjørte fra det ene oppdraget til det andre, mens andre dager kunne forløpe uten ett eneste oppdrag. De dagene hvor det var slike ledige stunder, opplevde jeg at patruljene hadde ulike måter å disponere denne ledige tiden. Hvordan patruljene valgte å utnytte den ledige tiden, varierte ut i fra den enkelte tjenestepersons interessefelt innenfor spekteret av polisiære oppgaver. Jeg fikk også inntrykk av at den enkelte tjenesteperson i stor grad fikk arbeide selvstendig, etter eget initiativ og egen kreativitet.

Denne bacheloroppgaven har «hengt» over meg siden starten av praksisåret, og tidlig visste jeg at temaet for oppgaven skulle være forebyggende arbeid. Underveis i praksisåret forsøkte jeg derfor å skape meg et bilde av hvordan det forebyggende arbeidet fungerer ute i politihverdagen. I starten hadde jeg ikke begrep om hva i alle dager forebyggende arbeid handlet om, og hadde en førforståelse, eller en fordom om at forebyggende arbeid ikke var en oppgave for ordenstjenesten. Ordenstjenestens primære oppgave skulle være å raskt håndtere akutte hendelser, for deretter å løsrive seg, og være klar til andre akutte actionfylte oppgaver. Forebyggende arbeid var det ikke tid til å prioritere for ordenstjenesten, og måtte derfor overlates til andre etater.

Min førstnevnte forestilling stemmer forståvidt noe med virkeligheten. Ordenstjenesten er døgnbemannet, og først og fremst avgitt til vakt og beredskapstjeneste. Dette innebærer at patruljen skal reagere og rykke ut til konkrete hendelser. Men som Kjetil Edvinsen(2009)skriver i boken «Ordenstjeneste» er forebyggende polititjeneste en funksjon som omfatter alt politiarbeid, og alt politiarbeid skal ha som mål å forebygge kriminalitet, samt innrettes på en slik måte at det i etterkant kan forhindres at nye lovbrudd skjer. (Edvinsen, s.15) Jeg ble derfor nysgjerrig på hvordan jeg, som nyutdannet politibetjent, i løpet av et tjenestesett, kunne bidra i det forebyggende arbeidet.

Det forebyggende arbeidet er stort og omfattende, og min andre forestilling om at dette arbeidet må overlates til andre etater, er naturligvis ikke i overensstemmelse med hvordan dette arbeidet fungerer i realiteten.

I politidirektoratets strategiplan for forebyggende politiarbeid fremgår det at:

«Regjeringen legger vekt på at forebygging av kriminalitet skal inngå som en del av all politivirksomhet, og det understrekes at det er en forutsetning for langsiktig og bred forebyggende innsats at hele samfunnet bidrar, med andre ord at forebygging av kriminalitet ikke er en oppgave for politiet alene.

Tiltak rettet mot førstegangskriminelle, og barn og ungdom generelt er prioritert. Dessuten vektlegges samarbeid mellom politi, hjem, skole, barnevern, konfliktråd og lokale frivillige organisasjoner.» (Strategiplan for forebyggende politiarbeid, 2000-2005, s.8)

Når jeg velger å studere det forebyggende arbeidet ut i fra den enkelte politibetjents mulighet til å bidra, blir jeg nødt til å avgrense oppgaven, og ta for meg ett spesifikt tema. Jeg har derfor tatt utgangspunkt i regjeringens strategiplan når det gjelder tiltak rettet mot barn og ungdom, og valgt å se på hvordan ordenstjenesten kan forebygge narkotikamisbruk blant denne gruppen i samfunnet.

I praksisåret opplevde jeg ofte å komme i kontakt med ungdom hvor jeg fikk en bekymring for at vedkommende enten allerede hadde utviklet et narkotikamisbruk, eller stod i fare for å utvikle et slikt misbruk. Som jeg nevnte innledningsvis opplevde jeg at det forebyggende arbeidet ga den enkelte tjenesteperson stor grad av selvstendighet og mulighet for selv å ta initiativ når det gjaldt å iverksette forebyggende tiltak. Med dette mener jeg også at det på «vakta» ikke fantes noen mal, eller en fasit, på hvordan en håndterer ungdommer en påtreffer under omstendigheter som gir grunn til bekymring for at vedkommende enten er i befatning med narkotika, eller oppholder seg i miljøer hvor narkotika ofte er involvert.

Formålet med oppgaven og begrunnelse for valg av problemstilling ligger i nettopp dette, nemlig at jeg ønsker å skaffe meg kunnskap, slik at jeg vil være i stand til selv å ta initiativ til å iverksette tiltak overfor ungdom jeg får en bekymring for under min fremtidige yrkesutøvelse. Jeg har valgt å fokusere på ordenstjenestens funksjon, da det er her jeg hovedsakelig har min praksiserfaring fra, samt at det som regel er ved ordensseksjonen en som nyutdannet starter sin karriere i politiet.

1.1 Problemstilling:

På hvilken måte kan jeg, ved utførelse av ordenstjeneste, bidra for å forebygge narkotikamisbruk blant ungdom?

Denne problemstillingen er relevant for oppgavens hovedtema som er forebyggende arbeid, samtidig som oppgaven vil gi meg et innblikk i arbeidet jeg om ikke lenge skal utføre. Jeg har valgt problemstillingen fordi jeg har et ønske om å skaffe meg en oversikt over de realistiske mulighetene jeg, som en enkelt politibetjent har, til å forebygge narkotikamisbruk blant barn og unge når jeg kommer ut i jobb.

Jeg vil drøfte potensialet ordenstjenesten har ved å målrette patruljeringen, men også utfordringene og begrensningene som kan være tilstede.

1.2 Avgrensing og presisering av problemstillingen:

Som jeg allerede så vidt har vært inne på er det forebyggende arbeidet stort og omfattende, og krever samarbeid på tvers av ulike etater. En avgrensning i forhold til hvilken rolle politiet har i et slikt samarbeid er derfor nødvendig.

Kravet om at politiet skal drive forebyggende arbeid finner vi i politiloven og politiinstruksen, som sier følgende:

Politi-loven § 1 Mål, 2.ledd:

«Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig.»

Politi-lovens § 2 Oppgaver, nr. 2:

Politiet skal;

«..forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet.»

Politiinstruksens § 10-1:

«Politiet skal forebygge og motvirke straffbare handlinger. Ellers plikter politiet å organisere og drive forebyggende virksomhet for å påvirke og hvis mulig endre forhold som utløser ulovlige handlinger eller tilstander. Herunder skal politiet søke samarbeid med aktuelle offentlige myndigheter og private organisasjoner mv.»

Edvinsen(2009) beskriver at en kan skille mellom målrettet ordenstjeneste og hendelsesstyrt ordenstjeneste, men at tjenesten alltid vil veksle mellom dette.

Med målrettet ordenstjeneste brukes også benevnelsen «proaktiv ordenstjeneste», som i St. meld. Nr. 42, side 82, blir beskrevet på følgende måte; «Gjennom proaktivt arbeid skal politiet ta initiativ for å forebygge og avverge fremtidig kriminalitet, og ikke bare håndtere kjent kriminalitet. Det proaktive arbeidet omfatter både forebyggende og reaktive strategier, og i politiets arbeid skal de to strategiene kombineres på en slik måte at best mulig effekt oppnås med arbeidet...»

Den hendelsesstyrte og reaktive ordenstjenesten er tiltak som settes i verk etter at lovbrudd har skjedd, og blir i strategiplanen for forebyggende politiarbeid definert som «innsats for å løse, oppklare eller hindre gjentakelse av et problem eller en situasjon som har oppstått.» (Edvinsen, 2009, s. 18-19)

I tillegg til å inneha en vakt og beredskapsfunksjon skal altså patruljen ved ordensseksjonen kunne arbeide kriminalitetsforebyggende. Dette gir mange arbeidsoppgaver for den enkelte patrulje i løpet av et tjenestesett. Jeg opplevde i praksisåret at utfordringer ofte var bemanning, tilgjengelige ressurser og tid til rådighet når en skulle kombinere vakt og beredskap med kriminalitetsforebygging. Det er altså en forutsetning at patruljen har ledig tid til det forebyggende arbeidet.

Riksadvokaten sender årlig ut et rundskriv til samtlige av landets politidistrikter hvor han lister opp mål og prioriteringer for politiets arbeid, og peker på kriminalitetsområder som skal prioriteres særskilt. Av rundskriv for 2013 er narkotikakriminalitet nevnt som et prioritert felt, og det følger blant annet at;

«Politiet innsats mot narkotikakriminalitet bør ha særlig oppmerksomhet mot «ytterpunktene i kjeden». Det vil si innføring og omsetning på den ene side, og avdekking av begynnende bruk blant barn og unge på den andre siden.(...)Politiets aktivitet rettet mot brukermiljøer er også av vesentlig betydning, særlig for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet.» (Riksadvokatens rundskriv, 2013, s. 9)

Her poengterer altså riksadvokaten at politiets forebyggende arbeid skal prioriteres ved å målrette aktiviteten mot brukermiljøer, for å forhindre at ungdom blir rekruttert. Jeg går da ut i fra at dette i aller høyeste grad gjelder for ordenstjenesten, da det etter mitt syn kun er de som har mulighet til å bedrive slik oppsøkende og avdekkende virksomhet opp mot belastede

miljøer. Dersom patruljeringen målrettes til å oppsøke de miljøer hvor kriminelle ungdomsgjenger oppholder seg og driver sin rekruttering, vil patruljen ha en unik mulighet til å skaffe seg oversikt over hvilke ungdommer som allerede vanker i miljøet, og hvem som står i fare for å bli rekruttert. Slik skaffer ordenstjenesten seg både nødvendig kunnskap om miljøet, og kan etablere relasjoner til ungdommen som vil være av stor betydning for det forebyggende arbeidet.

I Marit Egge og Bjørn Barlands artikkel «*klarer forebyggingsfeltet seg uten politiet?*» deles forebyggingsfeltet inn i tre innsatsarenaer: Den byggende, den forebyggende og den kriminalitetsforebyggende arena.

Den byggende arenaen handler om barn og ungdoms oppvekstvilkår, hvor arenaen blant annet «befolkes» av lærere, foreldre som er tilstedeværende, trygge nærmiljøer og inkluderende venner.

Den forebyggende arenaen er innsats iverksatt og satt inn der hvor de byggende strukturene er svake. Altså tiltak som skal kompensere eller forsterke sider ved oppvekstmiljøet som ikke fungerer optimalt. Det kan da for eksempel være snakk om sosialpedagogiske tiltak innenfor skole eller barnehage. Dette er da ansett som generell forebyggende innsats, og retter seg i utgangspunktet ikke mot en bestemt type problemutvikling.

Dersom innsatsen på den forebyggende arenaen ikke fungerer slik den er ment, og problematferd i form av kriminalitet, rus eller psykiske problemer gjør seg gjeldende hos enkeltungdom, vil endringsarbeidet foregå på den kriminalitetsforebyggende arenaen. (Egge og Barland, 2007, s.36)

Politiet kan bidra på ulike måter innenfor alle disse tre arenaene, men ut i fra oppgavens størrelse og omfang velger jeg å avgrense oppgaven ved å fokusere på ordenstjenestens arbeidsoppgaver på den kriminalitetsforebyggende arena. På denne arenaen er symptomene på problematferd tilstede, og er dermed mulige for politiet å observere og reagere på ute i tjenesten.

Myhre Lie (2011) refererer til Justisdepartementets handlingsplan «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet» som beskriver politiets rolle på følgende måte:

«Politiet har en sentral rolle og et viktig ansvar i arbeidet mot barne- og ungdomskriminalitet. Det rettes særlig fokus på forebygging. (...) Politiet kan gjennom

analyse- og registreringsverktøy, observasjoner og kontakter i barne- og ungdomsmiljøene avdekke uheldige miljøer under utvikling og skaffe oversikt over den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten. Ut i fra den samlede informasjonen kan politi og kommune i fellesskap analysere barne- og ungdomskriminaliteten, og sette inn tiltak. Politiets deltakelse er også viktig fordi nyrekruttering til en kriminell livsstil fremfor alt skjer i unge år, og gjerne før kriminell lavalder. Basert på lokale forhold er politiets rolle primært å gjøre andre oppmerksomme på unge med slik atferd, skrive situasjonsrapport og ha en aktiv rolle for å bidra til at disse får nødvendig oppfølging av kommunen.»(Justis- og politidepartementet 2005, s. 11-12) (Myhre Lie, 2011, s.61)

Her blir også politiets fordel i form av tilgang på datasystemer og oversikt over aktuelle kriminelle miljøer belyst, og at det tilligger politiet å aktivt benytte seg av denne kunnskapen. Som nevnt er ordenstjenesten døgnbemannet og befinner seg ute i gatene etter at resten av befolkningen er ferdige på jobb og har gått hjem for dagen. Patruljen har derfor en unik oppdagelsesmulighet sammenlignet med andre etater innenfor det forebyggende arbeidet.

Ordenstjenesten har altså et viktig ansvar når det gjelder å avdekke uønsket atferd, slik at bekymringverdige forhold blir avdekket på tidligst mulig tidspunkt.

Når det gjelder oppgavens fokus på forebygging av narkotikamisbruk blant barn og ungdom vil jeg drøfte politiets rolle og tidlig intervensjon på rusfeltet, hvor jeg har blitt inspirert av Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) «Bry deg- si nei til narkotika» prosjekt. NNPFs strategi er inspirert av Verdens Helseorganisasjon (WHO) som sier at forebygging fungerer best på lavest mulig nivå, hvor målgruppen er foreldre og andre voksne som har den daglige kontakten med barn og unge. Det er de som er barnas viktigste primærforebyggere, og har det største ansvaret for å være rollemodeller for sine barn.

<http://www.brydeg.no/default.asp?do=document&c=8&docId=161>

Jeg vil derfor drøfte mulighetene og utfordringene som kan ligge i å involvere foreldre på et tidligst mulig tidspunkt når patruljen påtreffer ungdom under forhold som gir grunn til bekymring for et mulig narkotikamisbruk. Jeg vil også drøfte hvorfor dette er et enkelt og effektivt tiltak å iverksette under utførelse av overdenstjeneste.

1.3 Definisjon av sentrale begreper i problemstillingen:

Forebygging

«Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer.» (Myhre Lie, s. 21)

Dette er en forholdsvis vid definisjon av begrepet. Forebygging kan på mange måter også handle om tidlig intervensjon. Når det gjelder tidlig intervensjon på rusfeltet, har Helsedirektoratet i heftet «Fra bekymring til handling – en veileder om tidlig intervensjon på rusområdet» følgende definisjon på begrepet:

«Med tidlig intervensjon mener vi arbeidet med å identifisere og håndtere et problem på et så tidlig tidspunkt at problemet forsvinner eller blir redusert med begrenset innsats.»

Videre fremgår det av veilederen at for å lykkes med tidlig intervensjon er en avhengig av at de personer som kommer i kontakt med ungdom som en får bekymring for at er i ferd med å utvikle et problem knyttet til narkotika, innehar kunnskaper om risikofaktorer og symptomer på narkotikamisbruk, slik at dette blir gjenkjent på et tidligst mulig stadium. Like viktig er det at personen tar tak i sin bekymring og gjør noe konkret for å hindre en videre utvikling, og slik forhindre en videre rus- og kriminalitetskarriere.

«Kunnskap om risikofaktorer er en nødvendig forutsetning for tidlig identifisering, men kunnskap er ikke tilstrekkelig til å få til den nødvendige handlingen som må følge oppdagelsen. Tidlig intervensjon avhenger også av den enkeltes forståelse av eget mandat for å gjøre noe, beredthet til å ta ansvar og kompetanse til å handle. Det er derfor viktig å definere tydelig hva slags rolle og ansvar den enkelte aktør har for å oppdage og handle.»
(Helsedirektoratet, 2010 s.10-11)

Politiet er den etaten som har størst mulighet til tidlig identifisering. Politiet vet hva de skal være oppmerksom på av symptomer. Politiet vet av erfaring hva de skal se etter, spørre etter, klesstil og holdninger rundt narkotika..

Politiet har som hovedoppgave å forebygge kriminalitet, men står maktesløse alene overfor narkotikaproblematikken i samfunnet. Politiet har hverken kompetanse eller kapasitet til å behandle ungdom som har eller står i fare for å utvikle et narkotikamisbruk.

«Politiet har en viktig rolle som grensesetter. Den rollen må man aldri gå ut av. Det er ikke politiets oppgave å påta seg roller som andre har ansvaret for. Når det er sagt, er det likevel

ikke tvil om at politiet har en nøkkelrolle i samarbeidet med alle de andre som arbeider forebyggende i barne- og ungdomsmiljøene (Killengren)» (Myhre Lie, s. 55)

Personorientert forebygging

«Personorientert forebygging (sosial forebygging) er forebygging som innebærer at fokuset rettes både mot samfunnsmessige, miljøbaserte og individbaserte årsaker til kriminalitet. Målet er enten å påvirke potensielle gjerningspersoners holdninger slik at risikoen for utvikling av antisosial og kriminell atferd reduseres, eller å påvirke samfunnsmessige forhold som fremmer kriminalitet.»

(https://www.politi.no/rad_fra_politiet/barn_og_unge/kriminalitetsforebygging/fakta/)

Når politiet iverksetter tiltak overfor enkeltungdom på den kriminalitetsforebyggende arena, vil det da være snakk om personorientert forebygging. Personorientert forebygging kan altså ha den enkelte ungdom i fokus, og tar sikte på å påvirke ungdommens holdninger, og slik forhindre at vedkommende begår ytterligere lovbrudd. Individbaserte årsaker til kriminalitet handler ofte om ulike bakenforliggende årsaker og omstendigheter. Personorientert forebygging har også til hensikt å påvirke disse bakenforliggende årsakene til at den enkelte begår lovbrudd.

Politiets rolle i denne sammenheng vil ikke være rettet mot arbeidet med de dypereliggende årsakene til kriminaliteten. Dette ansvaret tilligger andre etater som skole, helsevesen og barnevern. For å lykkes i det forebyggende arbeidet er et tverrfaglig samarbeid helt nødvendig.

Politiets rolle i dette samarbeidet blir å identifisere risikoungdom, og være oppmerksom på symptomer som for eksempel skoleopposisjon, regel og lovbrudd, rusbruk og annen problematferd. Politiet må derfor rette sitt fokus mot ungdom som oppfattes å ha en forhøyet risiko for å begå lovbrudd, og henvise til de rette hjelpeinstanser. (Myhre Lie, s. 60-61.)

Narkotikamisbruk og bruk av straff.

Politiets mulighet for å iverksette tiltak overfor enkeltungdom hvor bekymring for narkotikamisbruk gjør seg gjeldende, ligger i lovverket som politiet er satt til å forvalte.

Narkotikamisbruk er i denne oppgaven avgrenset til bruk og besittelse av narkotiske stoffer som til enhver tid er oppført på narkotikalistene. De stoffer som er regulert som narkotika i Norge er samlet i Narkotikalistene. Denne listen er utarbeidet av Helse- og Omsorgsdepartementet, er lovfestet som forskrift om narkotika. (Lovdata.no)

Videre er befatning med narkotika regulert både i Legemiddeloven og Straffeloven. I henhold til Legemiddelovens §§24 og 31 er det både forbudt og straffbart og bruke narkotika i Norge:

Det er forbudt uten lovlig atkomst å være i besittelse av narkotika.

(Legemiddeloven,§24)

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov, eller forskrifter, forbud eller påbud som er gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, eller begge deler.

Besittelse og bruk av narkotika, med videre jf.§24, første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler.

(Legemiddeloven,§31)

Videre er det i henhold til Straffelovens § 162 straffbart å ha noe som helst å gjøre med et ulovlig narkotisk stoff. Det er for eksempel straffbart og:

- *Oppbevare narkotika. Uavhengig av hvem som er den reelle eier av narkotikaen er oppbevaring straffbart.*
- *Kjøpe og skaffe seg narkotika. Å motta gratis er også straffbart.*
- *Selge eller overlate narkotika til andre, selv uten betaling.*
- *Sende narkotika, for eksempel i posten eller til venner andre steder i landet.*
- *Bringe narkotika ut av Norge.*
- *Innføre narkotika, uansett hvor lite kvanta det er snakk om.*
- *Fremstille narkotika, for eksempel ved å lage narkotika kjemisk eller dyrke cannabis*

https://www.politi.no/rad_fra_politiet/narkotika/misbruker/Tema_87.xhtml

Når ungdom blir «tatt» av politiet for å være i besittelse av narkotika, har de altså begått et straffbart forhold som straffefølges av det offentlige. I Norge er det den kriminelle lavalderen på 15 år, som altså er aldersgrensen for når samfunnet kan straffe gjerningspersonen for lovbrudd. Barn under den kriminelle lavalder er fortsatt i en fase i livet hvor læring av rett og god atferd er viktig. Dette gjelder også ungdom i alderen 15 til 18 år. (KRÅD, forebygging – barn og ungdom)

Når ungdom som har begått lovbrudd og dermed blitt registrert av politiet, må en endringsprosess bygges inn i reaksjonen som følger lovbruddet. (Egge og Barland, s.36)

«For å forebygge kriminalitet, bør man reagere overfor dem som begår lovbrudd på en måte som minimerer sannsynligheten for tilbakefall. (...) En del av det å forebygge kriminalitet er å reagere riktig på lovbrudd. Virkningsfulle reaksjoner overfor unge lovbrøyttere, hvor man både ivaretar samfunnets behov for å reagere og stille ungdommen til ansvar, men også en reaksjon som gjør ungdommen i stand til å gjenopprette skaden. Politiet møter ungdommen tidlig, og tett på den straffbare handlingen..»(Myhre Lie, s.54-55)

På grunn av oppgavens størrelse og omfang vil jeg ikke gå inn på ulike strafferettslige reaksjonene som politiet og påtalemyndigheten kan beslutte iverksatt overfor ungdom som har begått narkotikalovbrudd. Derimot vil jeg drøfte hvilken effekt det kan ha på ungdom dersom foreldrene blir kontaktet og involvert på et tidligst mulig tidspunkt. Dette vil jeg illustrere ved hjelp av et tenkt eksempel, i oppgavens hoveddel.

2. Metode

I dette avsnittet vil jeg beskrive hvilken fremgangsmåte jeg har benyttet i oppgaveskrivingen. Et annet ord for fremgangsmåte er metode. Det kan skilles mellom to hovedtyper metoder, eller redskaper, for å finne frem til informasjon en trenger når det er noe en vil undersøke: Kvalitativ og kvantitativ metode. Begge disse metodene tar sikte på å skaffe en forståelse av samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler. Utover dette er de to metodene ganske forskjellige:

«De kvantitative metodene har den fordelen at de tar sikte på å forme informasjon om til målbare enheter som i sin tur gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, som det å finne gjennomsnitt og prosenter av en større mengde.

De kvalitative metodene tar i større grad sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle.» (Dalland, 2007, s.81- 82)

Jeg har valgt en kvalitativ fremgangsmåte i mitt arbeid, og valgt å skrive en teoretisk oppgave. En teoretisk oppgave tar utgangspunkt i allerede eksisterende teori for å besvare problemstillingen. En teoretisk oppgave gir meg også muligheten til å benytte meg av forskjellige typer litteratur og forskning, som er skrevet av personer innenfor ulike profesjoner som kriminologer og sosiologer eller filosofer, som gjør det mulig komme nærmere problemstillingen og gir gode data til å belyse problemstillingen på en faglig bred måte. I det forebyggende arbeidet er dette særlig relevant for spørsmålet om bakenforliggende årsaker til kriminell atferd og narkotikamisbruk.

Grunnen til at jeg valgte en teoretisk oppgave var fordi jeg underveis i datainnsamlingen fant mye teori som omhandlet temaet i problemstillingen min. Jeg har funnet mye teori knyttet til ungdomskriminalitet, narkotikamisbruk og forebyggende arbeid, som jeg har forsøkt å drøfte opp mot utførelse av ordenstjeneste.

Utfordringen har vært å finne eksisterende teori rundt ordenstjenesten som aktør i dette arbeidet. Underveis i praksisåret, men også under arbeidet med denne oppgaven, har jeg hatt samtaler med min praksisveileder. Hans kunnskaper om hvordan det forebyggende arbeidet fungerer i politihverdagen har gitt meg mye inspirasjon og utfyllende informasjon til den teorien jeg har funnet i litteraturstudiet.

Under datainnsamlingen startet jeg med å studere lærebøker som allerede er pensum på Politihøgskolen. Videre har jeg benyttet meg av søk på internett etter rapporter og dokumenter som er relevante, og valgt ut de som var mest gyldige og relevante for min problemstilling. Jeg har hatt et kritisk syn på kilder i forhold til troverdighet, objektivitet, nøyaktighet og egnethet. Mye av litteraturen er hentet fra justis- og politidirektoratet, sosial- og helsedirektoratet som jeg anser som svært pålitelige og troverdige.

3. Foreldre som samarbeidspartnere

3.1 Et eksempel fra praksisåret

I løpet av et tjenestesett en tilfeldig fredags morgen i mars, var jeg sammen med veilederen min ute på patrulje. Ca. klokken ti observerte vi tre forholdsvis unge gutter på fortauet langs en av byens hovedgater. Veilederen min, som er en erfaren og lokalkjent politimann, gjenkjente to av guttene, men ikke den tredje. Vi kjørte bort til guttene, gikk ut av bilen og tok kontakt, da vi var interessert i å høre hva guttene gjorde ute på gata midt i beste skoletid. Veilederen min la merke til at den hittil ukjente unge gutten stumpet sneipen sin med fingrene, og forsøkte å skjule den, i det han ble oppmerksom på politiet.

Gutten viste seg å være «Thomas» på 17år. Han kunne vise gyldig legitimasjon, og en sjekk opp mot politiets systemer viste at han var tidligere straffet, og ellers aldri omhandlet eller beskrevet i politiets registre. Veilederen min benyttet samtidig samtalen med Thomas til å observere guttens pupiller over tid, og i forskjellig lys. Observasjonen av guttens pupiller samt hans oppførsel og sløve fremtoning ga skjellig grunn til mistanke om bruk av narkotika.

Mistanken om at Thomas var påvirket av narkotika ble ytterligere styrket da de to guttene han gikk sammen med var godt kjent av politiet fra tidligere. «Per» var 18år, og hadde nylig avsluttet en urinprøvekontrakt i regi av politiet i samarbeid med kommunen. Årsaken til at kontrakten var blitt avsluttet var at han hadde brutt et av kontraktens viktigste vilkår, nemlig at han hadde levert en prøve som slo ut på et narkotisk stoff. Den siste gutten, «Truls» var 23 år og også en kjenning av politiet. Han var åpen og ærlig på at han hadde vært rusmisbruker i flere år.

Det som skjedde videre med guttene var at jourhavende jurist besluttet å iverksette tvangsmidler i form av pågrep og ransaking av guttene. Det jeg vil fokusere på og beskrive videre av hva som skjedde under dette oppdraget er hvilke tiltak som ble iverksatt overfor Thomas og hans foreldre, som denne morgenen i mars hadde sitt aller første møte med politiet.

Thomas ble transportert inn til politistasjonen. Foreldrene og jourhavende jurist blir varslet, og foreldrene samtykket til at det blir tatt en urinprøve. Denne prøven slo positivt ut på THC, som er det narkotiske virkestoffet i Cannabis. Når resultatet på denne prøven forelå, erkjente Thomas at han den siste måneden ved flere anledninger hadde røyket hasj sammen med Per og Truls.

Når foreldrene ankom politistasjonen forklarte de fortvilet at de lenge hadde hatt en dårlig magefølelse når det gjeldt Thomas atferd den siste tiden, og at han hadde fått en del nye venner de ikke kjente til fra tidligere.

3.2 Primærforebyggere

«Hjemmet er den viktigste forebyggende arena for barn og unge. Når det gjelder tid og kontinuitet i relasjonene, er familiefellesskapet uten sammenligning den mest betydningsfulle institusjonen i vårt samfunn for å sikre normer og verdier.»

Innenfor kriminologien blir det forebyggende arbeidet inndelt i primær, sekundær og tertiærforebygging. Primærforebyggende tiltak er det holdningsskapende arbeidet som også betegnes som proaktive tiltak, altså tiltak som settes inn før lovbrudd skjer.

(kråd.no/kunnskap)

Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) beskriver foreldre og voksne som de viktigste primærforebyggere overfor sine barn, siden det er de som har det primære ansvaret for å gjøre noe i forkant før et problem oppstår. Her presenteres også et prinsipp innenfor helseforebyggende arbeid, om at alt forebyggende arbeid handler om å begynne så tidlig som mulig, og på lavest mulig omsorgsnivå. Helse skapes der hvor befolkningen oppholder seg til daglig, som hjemme, på skolen, i nærmiljøet og på arbeidsplassen, og at det er de lokale forholdene som avgjør om arbeidet lykkes eller ikke. Prinsippet innenfor det helseforebyggende arbeidet er også overførbart til politiets personorienterte kriminalitetsforebyggende arbeid overfor ungdom og narkotikamisbruk.

Når det gleder eksemplet overfor hvor Thomas for første gang blir tatt av politiet for bruk av narkotika, blir de tiltak som politiet iverksetter etter at lovbruddet har skjedd såkalte sekundærforebyggende tiltak, som har til hensikt å snu en uheldig utvikling i tide.

(kråd.no/kunnskap)

Jeg vil videre drøfte hvordan patruljen ved hjelp av sekundærforebyggende tiltak og samarbeid med Thomas' foreldre kan snu den uheldige utviklingen han tilsynelatende er i ferd med å utvikle når han påtreffes under de omstendigheter som nevnt i eksemplet.

Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) har punktvis listet opp hvilke forutsetninger som må ligge til grunn for at tiltak overfor barn og ungdom skal lykkes. Et av momentene i denne listen er at reaksjonen på lovbruddet må komme raskt. Barnet eller ungdommen har en betydelig kortere tidshorison enn voksne. «..og som virkemiddel for forbedring vil reaksjonen miste sin betydning i takt med tiden som er gått siden lovbruddet.»

(kråd.no/forebygging/barnogungdom) Første gang ungdom tas for bruk av narkotika er de oftere mer ærlig om seg selv, sitt misbruk og sine holdninger umiddelbart etter en pågripelse, før de har fått tid til å tenke seg om og rådføre seg med sine venner som tilhører det samme uheldige miljøet. I denne «akutte fasen» er det derfor lettere for politiet å danne seg et ærlig bilde av ungdommens rusatferd. Når politiet har dannet seg et inntrykk, kan det være letter å gi mer konkrete råd til foreldrene, og vurdere tilpasset straffereaksjon.

For noen familier vil politiets inngripen være første kontakt med offentlige myndigheter. Politiets inngrep kan være utløst av en akutt situasjon der familien kan oppleve å være i en krise, som gjør at familien får en «wake up call» og innser at de har et problem de må ta tak i å gjøre noe med.

«Det er i disse timene i løpet av natten at porten inn til familien er åpen. Da er ofte politiet til stede og de må da vite hvem de skal henvise familien til og de må vite at disse vil følge opp situasjonen.(...)Det er i krisen man har mulighet til å gjøre terskelen til hjelpeapparatet lav for familiene(Barnevernansatt)» (Myhre Lie, s. 66)

Nils Christie skiller i artikkelen «Sosial kontroll» mellom primær og sekundær sosial kontroll. Han beskriver den primære relasjonen som familien, venner og de nærmeste innehar, som den mest effektive form for sosiale kontroll. Primærgruppen, familien, grupperingen som anses som spesielt nære og med særlig sterke bånd, kan utøve en kontroll som kan være av ekstraordinær styrke. Mors eller fars ord har stor betydning. Selv om ungdom som begår kriminalitet kan oppleves som isolert fra voksenverden, har de foresatte fortsatt innflytelse på ungdommen. (Myhre Lie, s. 62)

«Primærkontrollerte sammenhenger har også en særlig styrke i evnen til å hente normbrytere tilbake til fellesskapet. Fortapte sønner vet de har rettigheter. Det vet også de noe mer midlertidig utstøtte, grov kjeft kan de få, men det er likevel og uansett en plass for dem. Man er som deltaker i primære relasjoner innehaber av en nesten uuttømmelig sosial kapital. Primærrelasjonen overskygger avviket.» (Christie, s. 140)

I sitatet ligger det både at familien og særlig foreldrene, kan ha en ekstraordinær effekt overfor det medlemmet av primærgruppen som gjør noe som innad i gruppen anses som uakseptabelt. Ved å uttrykke sin skuffelse overfor ungdommen som har overtrådt en grense, vil ungdommen få sin straff ved å kjenne på følelsen av å ha påført sine nærmeste en slik skuffelse. Når ungdommen etter en hendelse er tatt med på politistasjonen, og sammen med sine foreldre blir konfrontert med det straffbare forhold han er innbragt for, og alvoret det innebærer, kan den skuffelsen og engstelsen foreldrene uttrykker overfor han i denne sammenhengen, ha en særlig virkningsfull effekt. Det kan for en ungdom føles som den strengeste straff i verden å måtte stå til ansvar overfor sine foreldre, og dermed vil det kunne ha en oppdragende effekt, slik at han velger å avstå fra å gjenta handlingen.

Samtidig kan også viten om at mor og far er tilbøyelig til å godta hans ord eller argumentet om at han for eksempel bare forsøkte og røyke hasj den ene gangen, fordi bestekompiisen overtalte han til det, gjøre at primærkontrollen får mindre effekt. Denne viten om at mor og far alltid tilgir, kan gjøre at de negative konsekvensene ikke blir tydeliggjort nok.

Ungdomsperioden er også preget av at ungdommen skal løsrive seg fra sine foreldre. Med dette følger gjerne en opposisjon hvor de tester grenser. Mor og fars ord får kanskje mindre betydning når ungdommen foretar et valg mellom rett og galt, lovlig og ulovlig. De fleste foreldre finner en god balanse mellom omsorg og kontroll, og gir barna en trygg base for å utvikle seg gjennom mestring og utprøving av grenser. I ungdomsårene kan foresatte likevel oppleve å miste oversikten og kontrollen over barna. (Myhre Lie, s. 62-63) I denne situasjonen er det viktig at politiet er en støtte og samtalepartner for de foresatte, slik at de kan håndtere utfordringene på en best mulig måte.

«Som oftest vil den primære kontrollen være mellom mennesker som står nært til hverandre, fysisk så vel som sosialt. Det er da pannersynkingen blir så effektiv.(...)Eller de nære kan bli så nære at deres ord eller miner blir slitne, tilvante. Vi merker dem ikke lengre.» (Christie, s 145)

Helt annerledes blir forholdet til den sekundære relasjonen, for eksempel relasjonen mellom en politibetjent og en ungdom som påtreffes i et uheldig miljø. Den sekundære kontrollen kommer fra en eller noen som står som nummer to, altså fjernere. For eksempel politimannen som observerer ungdommen i det han tar imot narkotika fra en annen ungdom.

«Når handlingen observeres av sekundærkontrolløren, blir den svært ofte bærer av de typer mening som sekundærkontrolløren har med sig i sitt arsenal av forståelsesmåter.(...)Gjennom å være spesialister, samtidig som vi vet så lite om det dagligdagse, det alminnelige, ved den person de møter, vil disse sekundærkontrollørene skape mening i sin institusjons bilde.»

Kontrollen som utøves fra en sekundærkontrollør for en annen type effekt enn fra de primære. Både overfor gjerningspersonen selv, og hans nærmeste. Politibetjenten gjenkjenner ungdommen, og identifiserer risikofaktorene på bakgrunn av sine erfaringer. Politiets bekymringer og observasjoner som gjøres under utøvelse av ordenstjeneste og videre formidlet til primærforebyggerne, kan ofte ha en særegen og virkningsfull effekt. Denne effekten ble godt illustrert i sitatet fra en barnevernsansatt:

«...Ofte er helse- og sosialarbeidere for forståelsesfulle. Det kan gjøre at ungdom opplever en aksept for å fortsette. Politiets autoritet kan få foreldrene til å få opp øynene. «Jeg fant ungdommen deres på en måte som er bekymringsfull.» Politiet har en autoritet de kan bruke som en wake up call for foreldre. Når politiet sier det er alvorlig så er det alvorlig, istedenfor «de hysteriske kvinnene i barnevernet» (Barnevernsansatt)» (Myhre Lie, s. 92.)

4. Avslutning

Jeg ville skrive en oppgave som jeg kunne nyttiggjøre meg av å få bruk for i min videre karriere i politiet og innenfor ordenstjenesten. Jeg valgte problemstilling ut i fra det jeg selv ønsket å lære meg rundt politiets forebyggende arbeid knyttet til ungdom og narkotikamisbruk. Med ordenstjenesten som utgangspunkt har jeg forsøkt å belyse utfordringene knyttet til det forebyggende arbeidet ved at denne tjenesten hovedsakelig er avsatt til vakt og beredskap. Men at det innenfor det forebyggende arbeidet ligger store muligheter i å involvere foreldrene på et tidligst mulig tidspunkt.

Referanseliste

Det refereres til sidetall i kompendium fra Politihøgskolen «B3, 2012/2013, Hovedområde Politi og samfunn» hvor følgende tekst er benyttet:

Christie, Nils.(1997). *Sosial Kontroll*. I: L. Finstad & C. Høigård (Red.), *Kriminologi* (s.91-98). Oslo:Pax.

Det refereres til sidetall i kompendium fra Politihøgskolen, studieåret 2010, Pensumhefte hovedemne 1 «Videreutdanning i Forebyggende politiarbeid» Kriminalitet, sosial kontroll og forebygging, hvor følgende tekst er benyttet:

Egge, Marit og Bjørn Barland.(2007). *Klarer forebyggingsfeltet seg uten politiet? I: Forskningskonferansen 2007. Polisær virksomhet. Hva er det- hvem gjør det?* Oslo: Politihøgskolen. (PHS Forskning 2007:7)

Ytterligere litteratur:

Barne- ungdoms og familiedirektoratet.(2013) *Oppslagsverk: Hvordan kan vi hjelpe ungdom som står i fare for å falle utenfor skole og arbeidsliv?*

Dalland, Olav.(2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter, 4.utgave.* Gyldendal Norsk Forlag AS.

Edvinsen, Kjetil.(2009). *Ordenstjeneste,* Forlaget Vett & Viten

Helsedirektoratet.(2010) *Fra bekymring til handling – en veileder om tidlig intervensjon på rusområdet.* Oslo: Helsedirektoratet.

Myhre Lie, Elisabeth.(2011). *I Forkant, Kriminalitetsforebyggende politiarbeid.* Gyldendal Norsk Forlag AS.

Justis og politidepartementet (2005). *St.meld.nr.42; Politiets rolle og oppgaver.* Oslo: Justis og politidepartementet.

Justis og politidepartementet (2005). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid.* Oslo: Politidirektoratet.

Justis og politidepartementet.(2005-2008) *Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet.* Oslo: Justis og politidepartementet.

Justis og politidepartementet (2009). *Gode krefter. Kriminalitetsforebyggende handlingsplan.* Oslo: Justis og politidepartementet.

Politidirektoratet.(2011) *Veileder for politiets bekymringssamtale, dialog for ansvar og positiv endring.* Oslo: Politidirektoratet.

Riksadvokatens rundskriv.(2013) *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2013 – Politiet og statsadvokatene.* Oslo: Riksadvokaten.

Kilder hentet fra internett:

Det Kriminalitetsforebyggende råd, ungdomskriminalitet:

<http://xn--krd-vla.no/forebygging/barnogungdom>

Norsk Narkotikapolitiforenings strategi:

<http://www.brydeg.no/default.asp?do=document&c=8&docId=161>

Politiets råd, opplysning om konsekvenser av befatning med narkotika:

https://www.politi.no/rad_fra_politiet/narkotika/misbruker/Tema_87.xhtml

Lovdata, legemiddeloven:

http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19921204-132.html&emne=legemiddellove*&